Erityisasiantuntija Mari Pajula

Hallintovaliokunta keskiviikko 27.9.2023 klo 11.15
Asia: K 2/2023 vp Hallituksen vuosikertomus 2022/ lausuntopyyntö
HE 135/2021 v – EV 226/2021 vp

STM:N ASIANTUNTIJALAUSUNTO HALLINTOVALIOKUNNALLE; TOIMENPITEET EDUSKUNNAN LAUSUMIEN JA KANNANOTTOJEN JOHDOSTA; LAUSUMASSA MAINITTU TUKI- JA HOITOPALVELUJEN SAATAVUUS PELIONGELMAAN

Hallintovaliokunta on pyytänyt tiivistä tilannepäivitystä valiokunnan mietintöjen pohjalta hyväksyttyjen eduskunnan lausumien johdosta myös hallitusohjelma huomioiden. Tässä lausunnossa käsitellään eduskunnan lausumassa EV 226/2021 vp 2021 mainittua tuki- ja hoitopalvelujen saatavuutta. Lausuman mukaisesti eduskunta edellyttää, että hallitus panostaa ongelmapelaajien ja heidän läheisilleen tarjottavien erilaisten tuki- ja hoitopalvelujen saatavuuteen sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin. Lausumassa viitattujen tuki- ja hoitopalvelujen saatavuus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimivaltaan ja talous- ja velkaneuvonnan palvelut oikeusministeriön hallinnonalan toimivaltaan.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että hoidon saatavuus peliriippuvaisille varmistetaan huomioiden myös etäpalvelut ja ylivelkaantumiseen sekä rahapelihaittoihin puututaan varhaisessa vaiheessa. Edelleen hallitusohjelmassa todetaan, että rahapelihaittojen ehkäisemiseen varmistetaan riittävät resurssit julkisella sektorilla ja järjestösektorilla. Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että rahapeliriippuvuudesta johtuvaa velkaantumista ehkäistään.

Hallitusohjelman mukaisia toimia rahapelihaittojen torjumiseksi ja osana sitä tuki- ja hoitopalveluiden saatavuuden parantamiseksi toteutetaan rahapelipoliittisen ohjelman toimeenpanolla (Valtioneuvoston julkaisuja 2022:40). Ohjelma on osa päihde- ja riippuvuusstrategiaa (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:17) ja se sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä pelihaittojen vähentämiseksi Suomessa vuoteen 2030.

Arpajaislain 52 §:n mukaan arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia haittoja on seurattava ja tutkittava. Haittojen seurannasta ja tutkimuksesta, rahapelien toimeenpanoon liittyvien haittojen arvioinnista sekä niiden ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimeenpanee tehtävää sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannon mukaisesti. STM:n toimialueelle kuuluva arpajaislain 52 §:n mukainen työ on keskeinen osa rahapelipoliittisen ohjelman toimeenpanoa.

Tuki- ja hoitopalveluiden saatavuuden ja laadun kehittäminen, talousosaamisen edistäminen ja ylivelkaantumisen torjuntaan kohdentuvat toimet ovat osa rahapelipoliittisen ohjelman kokonaisuutta rahapelihaittojen torjunnan tehostamiseksi.

Rahapelipoliittinen ohjelma sisältää useita toimenpiteitä toimivan ja haittoja vähentävän palvelujärjestelmän varmistamiseksi. Nämä ovat:

1. Edistetään rahapelaamisen puheeksiottoa ja rahapelihaittojen tunnistamista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa sekä muissa julkisissa palveluissa.
2. Huomioidaan rahapelihaitat vahvemmin ja näkyvämmin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ja vahvistetaan osaamista.
3. Parannetaan palveluiden laatua, saavutettavuutta ja saatavuutta rahapelihaitoissa.
4. Tarjotaan pelihaittakeskuksen kautta sähköisiä palveluja ja levitetään hyviä käytäntöjä.
5. Kiinnitetään vertaistuki ja kokemusasiantuntijuus tuki- ja hoitopalveluihin.
6. Edistetään oikeutta saada hoitoa rahapeliongelmaan ja ehkäistään itsetuhoisuutta.

Talousosaamisen edistämistä ja ylivelkaantumisen torjuntaa koskevat toimenpiteet ovat:

1. Seurataan ja edistetään ylivelkaantumisen torjunnan toimenpiteitä.
2. Edistetään rahapelaamiseen liittyvästä velkaantumisesta selviämistä ja taloudellista toipumista.
3. Edistetään rahapelihaittojen ehkäisyä talousosaamisen näkökulmasta.

Rahapelipoliittisen ohjelman toimeenpano hallituskaudella perustuu vuoden 2023 loppuun mennessä laadittavaan toimeenpanosuunnitelmaan. Toimeenpanoon tuki- ja hoitopalveluiden osalta kuuluu mm. Käypä hoito –suosituksen jalkauttaminen.

Rahapeliongelmien hoidon järjestäminen on hyvinvointialueiden vastuulla ja kuuluu osaksi mielenterveys- ja päihdepalveluiden kokonaisuutta, josta on hallitusohjelmassa useita kirjauksia. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden 1.1.2023 uudistunut lainsäädäntö vahvisti rahapelihaittojen integroitumista osaksi päihde- ja mielenterveyspalveluiden kokonaisuutta ja toimeenpano
varmistetaan hallitusohjelman mukaisesta yhdessä hyvinvointialueiden kanssa. Mielenterveysstrategia 2020–2030 -työssä tunnistettuja toimia jatketaan osana hallituksen toimia mielenterveyden edistämiseksi. Lisäksi jatketaan itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoa. Mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan. Kiinnitetään erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja
päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa.

Hallitusohjelma sisältää myös useita muita kirjauksia, jotka liittyvät päihde- ja mielenterveyspalveluiden saatavuuteen ja osana tätä kokonaisuutta varmistavat tuki- ja hoitopalveluiden saatavuutta myös rahapelihaittoihin. Näitä ovat mm. matalan kynnyksen

toiminnan edistäminen, chat-palveluiden saatavuuden lisääminen, omahoito-ohjelmien ja verkkoterapioiden saatavuuden lisääminen, asiakkaiden tarpeita vastaavien päihdehoitomallien vaihtoehtojen turvaaminen ja toipumisorientoituneen mallin käytön vahvistaminen.